

E D E B İ Y A T / D E N E M E

Kedi Gülüşü

Deniz Kavukçuoğlu

1995 yılının ağustos ayıydı. Yumak henüz on aylıktı. Feneryolu'nda hat boyuna bakan, yeşillikler içinde, on iki katlı yüksek bir apartmanın üçüncü katında üç oda bir salonlu güzel bir evde iki kedimle tek başıma yaşıyordum. Evin düzeni kedilerimin oldukça özgür hareket etmelerine olanak sağlıyordu. Odaların halı kaplı zemininde, uzunca koridorun, mutfağın, banyonun taş döşemelerinde diledikleri gibi oynayabiliyorlar; balkona çıkarak, pencere pervazlarına tünereyerek bıyıklarını, dudaklarını titrete titrete, iç çeke çeke çam ağaçlarının dallarına konup kalkan güvercinleri izleyebiliyorlardı.

Tan Oral'ın *Kedice Bir Miyavlama Denemesi*'nde sözünü ettiği gibi, kedi dilinde bizim pek anlayamadığımız bazı sözcükler bulunuyor fakat onlar bu sözcükleri bize karşı hiç kullanmıyorlar. “Bunların en ilginç olanı kuş gördükleri zaman söyledikleri şeyler”dir; kuşlara karşı engelleyemedikleri bir çene düşüklüğü görülüyor kedilerde. Kuş seslerine benzer sesler çıkartırken bıyıkları titriyor, çeneleri birbirine çarpıyor. “Kedi, bir kuşu yakalamak amacıyla sotaya yattığı zaman, özellikle de kuş uzakta ise, durum da umutsuz gibiyse işte bu çene düşüklüğü o zaman ortaya çıkıyor.”

Kuşları daha rahat görebilsinler diye onlar için kapısı hep açık duran okuma odamın penceresinin önüne tabandan tavana kadar yükselen, dilediklerinde oturaklarına kurulup dışarıyı izleyebilecekleri bir “kedi ağacı” yaptırmış, tırnaklarını bilemeleri için de ağacın alt kısmına iki karış boyunda kalın bir urgan sardırııştım. Bileme urganı sayesinde odalardaki halıların ömrü biraz daha uzayabilecekti. Özveride

bulunmadan kedili bir yaşam sürdürülemeyeceğini Patik'in eve gelişiyle anlamıştım.

Bizler için farklı işlevleri, farklı önemleri olan “şeyler” kediler için hiçbir anlam ifade etmediğinden masaların, sehparın, büfelerin üzerinde; bibloların, saatlerin, fotoğraf çerçevelerinin arasında rahatça dolaşıyor; bizim duyduğumuz, “Acaba bir şey düşer de kırılır mı?” korkusunu taşıyorlardı onlar. Aynı korkusuzluk perdeler, örtüler, havlular, halılar için de geçerliydi. Özellikle de bornozlar için... Selçuk Erez'in sözleriyle, “Kediler bornozumuzu bizim kadar seviyorlar”dı. Kısacası gülü seven, dikenine de katlanıyordu kedili yaşamda. Ama tüm bu ve buna benzer kabullenişlere karşın, kedili yaşamların özel tarihlerinin, aynı zamanda kediler ve sahipleri arasında sürdürülen sürekli savaşımın da tarihi olduğu bir gerçektir. Bu sürekliliğin temel nedeninin kedilerin “eğitilemezliği” olduğunu sanırım yinelemeye gerek yoktur. Kedilere, “Bak pisi pisi, bu masadır, bu antika bir biblodur, bu da pahalı bir perdedir” diyerek tek tek eşyaları tanıttıktan sonra, onların önemini anlatmanın hiçbir yararı olmaz.

Kedilerin dinler gibi görünüp hiç dinlemedikleri, dinlemediklerini de en yapmamaları gerekeni hemen yaparak göstermeleri bir tür “sportif alışkanlık”tır. Kedilerin bu alışkanlıklarından vazgeçeceklerini düşünmek tek sözcükle safdilliktir. Çünkü bugüne kadar hiçbir kedinin kendi koyduklarının dışında bir disipline uyduğu, bir otoriteye baş eğdiği görülmemiştir. Bu uymazlık ve baş eğmezlik en “insanlaşmış” sanılan kediler için de geçerlidir. Eğer tersi olsaydı fizik görünüşleri dışında insanlardan ne farkları kalırdı ki onların?

O yıllarda yalnız bir yaşam sürmekle birlikte evinin düzeyine, eşyalarına özen gösteren bir insandım. Eve taşınmazdan önce tüm odaları duvardan duvara uçuk mavi renkte halıyla kaplatmış, yeni mobilyalar satın almıştım. Bir süre sonra rastlantılar sonucu kedili yaşama geçince o halıyı da, mobilyaları

da kedilerim sahiplendiler. Tırnaklarını törpülemek için en uygun yerler olarak o halıyı ve o koltuk takımını seçtiler. Eğer siz de bir kedi sahibiyse, sevgili kedinizin koltukları, kanepeleri, halıları tırnak törpüsü olarak kullanmasının hoş bir durum olmadığını, her suçüstü yakaladığınızda, “Yapma! Dur!” diye haykırmalarınızın onlar için bir anlamı olmadığını bilirsiniz. O an için durup suratlarında beliren şaşkın ifadeyle size bakarlar. Niçin böyle feveran ettiğinizi anlamadıkları açıkça ortadadır.

Gerçekten de bir kediye, “Dur! Yapma!” demek çoğu zaman boşa nefes tüketmekle eşanlamlıdır. Üstelik kendilerince haklılardır da! Onların gözüyle bakıldığında, evin içinde tırnak törpülemek için en uygun olan “şeyleri” tırmalamanın yanlış olduğunu kim söyleyebilir? Bizi kızgın görmekten hoşlanmasalar da, yapmak istedikleri şeyden ödün vermiyorlar. İşin belki daha da can alıcı olan yanı öfkelenmemize neden olan davranışlarının ne olduğunu anlamamalarıdır. Kedilerimizi suçüstü yakaladığımızda bağırmanın, çağırmanın, tepinmemiz onların öfkemiz ile tırmıkladıkları eşya arasında bir bağ kurmalarını sağlamaz.

Ne var ki anlayışın da bir sınırı vardır. Çeşitli önlemlerle ortak evimizin en azından bir bölümünü, kendime ait düzeni koruma altına almak zorundaydım. Kedilerim bu önlemleri özgürlüklerine karşı yapılan bir haksızlık olarak görüp bana bunu her olanakta göstermek isteseler de, sabahları evden ayrılmadan önce onları salondan çıkartıyordum. Fakat bunu başarmak sanıldığı kadar kolay değildi. Duşumu alıp tıraşımı olduktan sonra sıra giyinmeme geldi mi başlarına gelecekleri anlıyor, her biri bir yana kaçıp saklanıyordu. O andan itibaren eşyası bol salonun içinde oldukça uzun süren bir aramaca, kovalamaca, yakalamaca faslı başlıyordu.

Dünyanın en zor şeylerinden biri, üzerindeki oymalı tacı

tavana değen yüksek bir antika büfenin tepesine çıkmış, refleksi mükemmelen bir kediyi oradan aşağıya indirmektir. Bin kez de çağırsam hiç oralı olmayacağını bildiğimden her defasında bir sandalyenin üzerine çıkararak yakalamaya çalışıyordum onu. Patik'ten sonra sıra Yumak'a geliyordu. O, abisi kadar evik olmadığından genellikle koltukların, kanepelerin, masaların altlarını, dolapların arkalarını yeğliyordu. Ona ulaşmak Patik kadar zor olmasa da gene de belli bir çaba gerektiriyordu.

Sonunda ikisini de salondan çıkarmayı başarıyor, fakat her sabah yinelenen bu kovalamacalardan yorgun düşüp ter içinde kalıyordum. Bana, haklı olarak, "Bırak, nerede kalmak istiyorlarsa orada kalsınlar" diyebilir ya da, "O odada bıraksan dünyanın sonu mu gelir?" diye sorabilirsiniz. Onları o odada bırakmak doğal ki, dünyanın sonu değildi, fakat o zaman akşam eve döndüğümde karşılaşacağım olası korkunç görüntülere hazırlıklı olmam gerekecekti ki, bunu da ancak ben ve benzeri durumları yaşayanlar bilebilir.

Bir keresinde İnan kedisi sahibi kedisever bir arkadaşımın aklına uymuş, sabah evden çıkarken tüm odaların kapılarını açık bırakmıştım. Ne var ki akşam eve döndüğümde ortalığı temizlemem  saatimi almıştı. İki barına dnştrdğm eski bir Kastamonu sandığının üzerinde duran kristal likör karafakisi ile bir konyak şişesini kırmışlar, vişne likörü konyak karışımı sıvıyı emen uçuk mavi halının üzerinde kızılaalan pas renginde büyük bir leke oluşmuştu. Benim kedilerim, arkadaşımın "soylu" İnan kedisi gibi uysal değillerdi. El kadarken gelmiş de olsalar onlar sokak kedileriydi; sokağın zgr havasını solumuşlardı bir kez. "Benim kedilerim" olmalarının nedeni de gözlerini dünyaya sokakta açmış olmalarıydı zaten.

Ertesi sabah Patik'i antika büfenin tepesinden indirip

odadan çıkarttıktan sonra Yumak'ı altı tane ahşap sandalyenin çevrelediği yemek masasının altında yakalamıştım. Yirmi dört sandalye ve dört masa ayağının tam ortasında oturmuş, tedirgin gözlerle hareketlerimi gözlüyordu. Bir süredir onları yakalamakta eskisi kadar zorlanmıyordum. Etkili bir “silah” edinmiştim. Kadıköy Çarşısı'nda bir oyuncakçının önünden geçerken vitrinde bir plastik su tabancası görünce kafamda bir şimşek çakmıştı. Kediler sudan ürüyorlar, üzerlerine su sıçramasından nefret ediyorlardı. Öyleyse günlük sabah kovalamacalarımızda “su”dan yararlanabilirdim. Ertesi gün denediğim ilk tabanca operasyonum başarıyla sonuçlandı; tabancanın namlusundan ilk fıskıran suyla birlikte kediler odadan kaçtılar.

Bu başarılı “operasyonlar” Yumak'ı o sandalye ve masa ayaklarının ortasında yakalayana kadar iki-üç hafta sürdü. Masanın çevresindeki sandalyelerden birini çekip açılan yere dizüstü çöktüm. O sabah Yumak'ın davranışlarında bir başkalık vardı. Olduğu yerde bir heykel gibi hiç kıvıldamadan duruyordu. Önceki günlerde gözleri elimdeki su tabancasında olurken, bu kez yalnızca gözlerimin içine bakıyordu. Tedirgin olmuştum. Parmağım tabancanın tetiğine gitmiyordu. Karşımda heykel gibi durup gözlerimin içine bakan bir kediye su sıkma, aynı hareketi her zamanki kovalamacalar sırasında arkalarından koşarak yapmaktan çok farklıydı.

Su operasyonları en fazla bir-iki dakikada sonuçlandığından bunu artık giyinik durumda yapıyordum. O sabah da giyinip kuşanmış, kravatımı özenle bağlayıp çıkmaya hazırlanmıştım. Yetişmem gereken önemli bir iş toplantısı vardı. Birkaç kez elimdeki tabancayı sallayarak, “Hadi dışarı!” diye bağırdım. Yumak hiç oralı olmuyor, beni hipnotize etmek ister gibi gözlerini gözlerimden ayırmıyordu. O sırada kapının zili çaldı. Beni almaya gelen şoför iki kez klakson çalmış, ne

var ki ben her sabah yaptığım gibi balkona çıkıp “geliyorum” anlamında el sallamayınca bu kez kapının zilini çalmıştı. Kapının zili de Yumak’ı yerinden kırıpratmayınca anladım ki “iyilik”le olmayacaktı, tabancanın namlusunu kaşlarının ortasına doğrultup tetiğe bastım. Kaşlarının ortasından aşağıya doğru sular süzölmeye başladı. Alını, uzun kirpikleri, burnu su içinde kalmıştı, ama inat etmişti ya bir kez, gene bir milim bile oynamadı yerinden. Tetiğe iki kez daha bastım. Artık kulakları, bıyıkları, ağzı, bir aslan yelesini andıran uzun boyun tüyleri de sırlıklam olmuştu.

Direnci karşısında ne yapacağımı bilemez durumdaydım, çaresizlik içindeydim. Gösterdiği direncin, korkusuzluğunun nedenini düşünmeyi çoktan bırakmış, başka bir çözüm arıyordum. Çevik bir atakla yakalamayı deneyecek olsam silkelenecek, üstüm başım, ipek kravatım ıslanacaktı. Soyunup dökünmek içinse hiç zamanım kalmamıştı. Bunları aklımdan geçirirken o oturduğu yerden doğruldu, boynu bükük, fakat gözleri gene gözlerimde ağır adımlarla bana doğru geldi, dizlerimin dibine oturdu. Sonra pantolonumun ütü çizgisinin tam ortasına gelecek biçimde ıslak başını sağ dizime dayayıp gözlerini yumdu. Mırıldanmaya başladı.

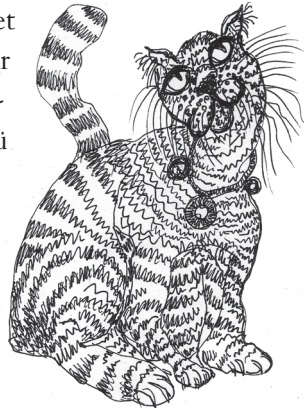
O anda onu okşamaktan başka yapabileceğim hiçbir şey yoktu. Parmaklarım ıslak tüyelerinin arasında, onunla ilk karşılaştığımız günü anımsadım.

Soğuk ve yağmurlu bir aralık akşamıydı. Başımda berem, sırtımda paltom Feneryolu Sabit Pazarı’nın kepenkleri inmiş dükkânlarının arasından geçerek Bağdat Caddesi’ne çıkan bir sokağın içindeki lokantaya gidiyordum. Pazarın sonuna doğru ince bir “miyav” sesiyle önüme çıkmıştı. Küçücük bir yavrucuktü. Tüylerinin diplerine kadar ıslanmıştı. Eğilip sevdim. Kocaman gözleri, kulaklarının içinden fıskıran tüyleri, olağanüstü uzun bıyıklarıyla şirin bir tekirdi. Aç olduğunu

düşünerek pazarda o saatte açık kalmış tek dükkân olan pasta fırınından poğaça alıp plastik kap içinde ufalayarak bir duvar dibine koydum. Hiç ilgilenmedi. Akli bendeydi. Yanından uzaklaşınca miyavlayarak arkamdan geldi. Durdum, o da durdu. Ben yürümeye başlayınca gene peşime takıldı. Beni izlemeye kararlıydı. Caddeye yaklaşırken birden sola, çay bahçesine doğru koşup duvarından kaldırıma atladım. Bir süre bekledikten sonra “miyav” sesini duymayınca koşar adım caddenin karşı tarafına geçtim.

Lokantadan çıktığımda neredeyse geceyarısı olmuştu. İçtiğim bir şişe kırmızı şarabın etkisiyle başım hafifçe esrik, dönüşte gene pazar yoluna girdim. Girer girmez de beni o incecik “miyav” sesi karşıladı. Kedicik yolun ortasına oturmuş, beni bekliyordu. Yanına gidip yere çömeldim. Daha dokunmadan paltomun koluna, oradan da omzuma sıçradı. Bir-iki kez sağa sola sallandım, bana mısın demedi. Ayağa kalktım. Pençelerini paltoma geçirmiş, kulağımın dibinde mırıldıyordu. “Peki, kedi” dedim, “şimdi seninle yürüyeceğiz, evin kapısına kadar omzumdan inmezsen benim kedim olacaksın, tamam mı?” Birlikte yolun sonuna kadar yürüdük, Feneryolu Tren İstasyonu’nun arkasındaki alanı geçtik, altgeçidin basamaklarını inip çıktık, Fenerli Ahmet Sokak’ta da yüz elli metre kadar yürüdükten sonra Gökdelen Apartmanı’na geldik, asansörle üçüncü kata çıktık, artık evimizdeydik.

Omzumdan indi, Patik’le burun buruna gelince bir an durdu, sonra boylu boyunca halının üzerine uzandı. Bir karış bile yoktu henüz. Leonardo da Vinci’nin, “Minicik bir kedi yavrusu bir sanat şaheseri-

dir” dediği söylenir ya, bu kedicik de öyleydi. Patik’le çok çabuk anlaşır kaynaştılar. Adını Yumak koydum. Oldukça iri, uzun tüylü, kocaman kafalı, kuyruğu görkemli, tembelliğe teşne, fakat “iyi” bir erkek kedi olarak gelişti.

Elimde su tabancası, yerde, dizlerimin üzerinde otururken o minicik kedinin geçirdiği evreler birer film karesi gibi geçiyordu gözlerimin önünden. Onun varlığı, hemen çıksam da artık yetişemeyeceğim o iş toplantısından daha önemliydi benim için. “Seni üzdüm güzel kedim, bağışla beni” dedim, alnını öptüm. Dudaklarım ıslandı. Bu kez bir çocuğun babasına baktığı gibi güvenle baktı bana. Birlikte odadan çıktık, peşimize Patik’i de takıp yatak odasına gittik. Üzerimdekileri çıkartıp bir şort giydim altına. Üçümüz o güneşli güzel günü balkon ile mutfak arasında tembellik yaparak geçirdik. Bir daha da elime almadım o plastik su tabancasını. Yumak bana o gün kedilerin de hüznülenebileceğini, duydukları hüznün gözlerine de yansıyabileceğini öğretmekle kalmadı, Tomris Uyar’ın sevgili kedisi Cahide için söylediği gibi, “çok şişman ve çok güzel bir kedinin sıska ve hırpani sokak kedileri kadar zeki ve duyarlı olabileceğini de” öğretti.

Birçok kedi sahibi, özellikle de erkekler, hayvanlarından kendilerine itaat etmesini bekler. Oysa kedinin doğasında itaat yoktur. Disiplin, denetim, boyun eğmek, saygı göstermek gibi kavramlara yabancıdırlar. Onların dünyasında “herkes bildiği gibi yaşasın” ilkesi geçerlidir. Böyle bir hayvan eğitilebilir mi? Tam tersine kedileri eğitmek amacıyla başvuru olan her ceza bir bumerang gibi geri döner. Kediler, kalıtsal olarak cezaya alışkın köpeklerin aksine, kendilerini cezalandırmanı bağışlamazlar ve başlarına geleni unutmazlar. Daha da kötüsü size olan güvenleri sarsılır ve sizden korkmaya başlarlar. Mutlaka gözlemlemişsinizdir, bir yavru kedi kardeşleriyle oynarken onların canını yakarsa, karşılığında

bir tırmık ya da ısırık alır. O anda duyduğu acı ona oyun sırasında neler yapmaması gerektiğini öğretir, fakat o bunu bir “ceza” olarak görmez.

*Yavru kediler süttten kesildikleri andan itibaren bağımsız birer avcılardır; kimse onlara ne yapmaları gerektiğini söylemez ve davranışlarını düzeltmeye çalışmaz. Bu nedenle yetişkin bir kediyi cezalandırdığımızda, büyük olasılıkla yaptığımız şeyin amacını anlamaz ve ona zarar vermeye çalıştığımızı düşünür.**

Kediler özür dilemeyi de bilmezler. Kendilerini güvende ya da mutlu duyumsamak için bir grubun içinde olma ya da bir gruba özdeşleşme gereksinimi duyan ve yaptıkları yanlışlardan ötürü grubun diğer üyelerine karşı pişmanlıklarını gösteren simgeler geliştirmiş olan insanlardan ve köpeklerden farklı olarak doğada yalnız yaşayabilen bir hayvanın kendini bağışlatmak gibi bir gereksinimi yoktur. Bir kediyi azarladığınızda o hiçbir şey olmamış gibi başını çevirir, patilerini yalamaya başlar.

* age.